

**ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-МІЖНАРОДНИКІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

[communication/medical-jargon-may-cloud-doctor-patient-communication-idUSKBN1EQ17B](https://doi.org/10.1515/communication-medical-jargon-may-cloud-doctor-patient-communication-idUSKBN1EQ17B) [in English].

4. Gyuro, M. Teaching Medical Slang and Jargon. [Electronic resource]. Available at: https://uni-bge.hu/Root/Sites/BGF/Kutatasi-tevekenyseg/Folyoiratok_kiadvanyok/Prosperitas-folyoirat/Tartalom/2017/2017-IV/dokumentumok/41_49_oldal.pdf [in English].

5. Houseton, M. Medical Matters: The Rude Lexicon of Medical Slang, from Acronyms to Argot... [Electronic resource]. Available at: <https://www.irishtimes.com/life-and-style/health-family/medical-matters-the-rude-lexicon-of-medical-slang-from-acronyms-to-argot-1.2161160> [in English].

6. Keeley, P. Pimp my slang. [Electronic resource]. Available at: <https://www.bmj.com/content/335/7633/1295> [in English].

7. Lost in Translation: the Impact of Medical Jargon on Patient-Centred Care. [Electronic resource]. Available at: <https://www.theguardian.com/healthcare-network/2014/jul/01/impact-medical-jargon-patient-centred-care> [in English].

8. McDonald, P. S. Slang in Clinical Practice. [Electronic resource]. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12193372> [in English].

9. Medical Slang Glossary. [Electronic resource]. Available at: <http://www.translationdirectory.com/glossaries/glossary224.php> [in English].

10. Parsons, G. N. Between Two Worlds. Medical Student Perception of Humor and Slang in the Hospital Setting. [Electronic resource]. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11556931> [in English].

11. Stojanova, I. Informal Medical Discourse: Notes on Specialized Slang, Jargon and Proverbs. [Electronic resource]. – Available at: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Informal%20medical%20discourse%20%20notes%20on%20specialized%20slang%20%20and%20jargon%20and%20proverbs.pdf [in English].

12. The Secret Slang of Hospitals: What Doctors and Nurses Call Patients behind Their Backs. [Electronic resource]. Available at: <https://nationalpost.com/health/the-secret-slang-of-hospitals-what-doctors-nurses-call-patients-behind-their-backs> [in English].

Стаття надійшла до редакції 21.07.2018

УДК 94:327.378.14

DOI:

Марія Клепар, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

**ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-МІЖНАРОДНИКІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

У статті здійснено синтезований аналіз загальнонаукових підходів дослідження професійної підготовки студентів-міжнародників у закладах вищої освіти України. З'ясовано суть, змістовно-функціональне наповнення і операційно-дослідницький потенціал системного, структурно-функціонального, інтегративного, парадигмального, антропологічного, аксіологічного, феноменологічного методологічних підходів у контексті досліджуваної проблеми.

Ключові слова: *підхід; методологічний підхід; професійна освіта, педагогічна наука, підготовка майбутніх фахівців-міжнародників.*

Літ. Ц.

Mariya Klepar, Ph. D. (Pedagogy), Associate Professor of the
International Relations Department
Precarpathian Vasyl Stefanyk National University

**GENERAL APPROACHES OF THE STUDY OF PROFESSIONAL PREPARATION FOR
FUTURE FACULTY-INTERVIEWS IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF UKRAINE**

In the article a synthesized analysis of the general scientific approaches of the study of professional training of specialists in international relations in institutions of higher education of Ukraine is carried out. The essence, content-functional filling and operational-research potential of the system, structural-functional, integrative, paradigm, anthropological, axiological, acmeological, phenomenological methodological approaches in the context of the problem under study are found out.

It is shown that the concept "approach" is one of the most commonly used in pedagogical studies. As synonymous with the concepts "pedagogical approach", "scientific approach", "methodological approach", which are often identified with the concepts "principle", "method", etc., are used. Proceeding from the objective tendency of expanding the semantic space of the categorical apparatus of modern pedagogical science, it is proved that the concept "scientific approach", "methodological approach", "research approach" in general are identical and can be used: a) to designate a strategic line defining the basic theoretical the position and directions of the research process; b) as a methodological regulation of constructing a scientific search and determining the main parameters

of historical and pedagogical research (object, subject, purpose, task, concept, etc.); c) as a world-view position and a set of scientific ideas and instruments, based on which, the researcher implements his scientific plans; d) as starting principles, basic provisions, consistent with educational realities, scientific and social challenges, and determining the logic, the sequence of distinguishing the main structural components of historical and pedagogical research, the nature of their content content, etc.

It is concluded that, although each scientific methodological approach has its own content-functional content, they are all closely interrelated and partly superimposed on each other. This should be taken into account when complex use of this effective tool for scientific and analytical study of the problem of professional training of specialists in international relations in higher education institutions and in the process of practical organizational and didactic activity in this direction.

Keywords: *an approach; methodological approach; vocational education, pedagogical science, a preparation of future specialists-internationalists.*

Постановка проблеми. Поняття “підхід” є одним із найуживаніших у педагогічних студіях. Як синонімічні до нього часто вживають поняття “педагогічний підхід”, “науковий підхід”, “методологічний підхід”, які, своєю чергою, нерідко ототожнюються з поняттями “принцип”, “метод” тощо. Виходячи з об’єктивної тенденції розширення семантичного простору категорійного апарату сучасної педагогічної науки, стверджуємо, що поняття “науковий підхід”, “методологічний підхід”, “дослідницький підхід” загалом тотожні і можуть вживатися: а) для позначення стратегічної лінії, що визначає основні теоретичні положення і напрями дослідницького процесу; б) як методологічний регулятив побудови наукового пошуку і визначення основних параметрів історико-педагогічного дослідження (об’єкт, предмет, мета, завдання, концепція тощо); в) як світоглядна позиція та сукупність наукових ідей і інструментів, спираючись на які, дослідник реалізує свої наукові плани; г) як вихідні принципи, базові положення, що узгоджуються з освітніми реаліями, науковими і суспільним викликами та визначають логіку, послідовність виокремлення основних структурних компонентів історико-педагогічного дослідження, характер їхнього змістового наповнення тощо.

З означених позицій підходимо до з’ясування загальнонаукових підходів дослідження професійної підготовки майбутніх фахівців-міжнародників у системі вищої освіти. Ця проблема відзначається науковою, освітньою і суспільною актуальністю, адже, з одного боку, є недостатньо з’ясованою в сучасній педагогічній науці, з іншого – розкриває важливі аспекти практичної організації навчання майбутніх фахівців-міжнародників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему методологічних підходів всебічно з’ясовано в науково-теоретичних студіях Н. Дюшеєвої, В. Загвязинського, І. Зязюна, Н. Іполітової, А. Новикова, О. Отич, С. Савченко, Ю. Шабанової та ін. Питаннями професійної

підготовки студентів-міжнародників у вишах України і зарубіжжя займаються Г. Джоунс, К. Істоміна, К. Кнайппер, Н. Муқан, В. Третько та ін. Виходячи з аналізу напрацювань науковців, вважаємо, що означена в назві статті проблема потребує спеціального поглибленого вивчення.

Мета статті полягає у визначенні, структуруванні і з’ясуванні операційно-дослідницького потенціалу загальнонаукових методологічних підходів дослідження професійної підготовки студентів-міжнародників у закладах вищої освіти (ЗВО) України.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукового доробку дозволяє умовно поділити методологічні підходи вивчення професійної підготовки майбутніх фахівців-міжнародників на дві основні групи: 1) загальнонаукові, або універсальні (системний, структурно-функціональний, інтегративний, парадигмальний, антропологічний, аксіологічний, акмеологічний, культурологічний, феноменологічний та ін.); 2) спеціальні професійно-орієнтовані (компетентнісний, міждисциплінарний, професіографічний та ін.). Акцентуємо на вивченні першої групи методологічних підходів, позаяк друга група потребує спеціального аналізу.

Одним із основних і всеохопних є системний підхід (див.: І. Зязюн [5], Ю. Шабанова [11] та ін.), який дозволяє розглядати підготовку майбутніх фахівців-міжнародників як: а) підсистему, компонент, різновид інших ширших багатопланових утворень – національної системи освіти, системи професійної освіти, педагогічної системи, системи вищої освіти, системи неперервної освіти, системи підвищення кваліфікації кадрів тощо; б) складну, багаторівневу й відносно цілісну модель, що забезпечує механізми цілеспрямованої профільної підготовки в різних вимірах (предметно-компетентнісному, кваліфікаційно-професійному), освітніх рівнях (бакалавр, магістр) тощо. Системний підхід дозволяє з’ясувати взаємозв’язки, взаємовпливи означених компонентів та показати цілісність і цілеспрямованість процесу підготовки міжнародників як окремої системи, у якій всі

елементи ієрархічно підпорядковані загальним принципам, цілям, завданням навчання, виховання, розвитку студентської молоді.

Із системним пов'язаний структурно-функціональний підхід, який орієнтує на розгляд процесу підготовки студентів-міжнародників у ЗВО як цілісної структурної моделі та її розчленування на окремі елементи і встановлення функціональних взаємозв'язків між ними. На цій основі визначається взаємозалежність мети, змісту, методів, форм, засобів їхньої професійної підготовки та різних компонентів і механізмів цього процесу – мотивів, стимулів, орієнтацій, професійної готовності, освітніх технологій тощо. Структурно-функціональний підхід передбачає і забезпечує єдність різновекторної спрямованості основних компонентів і параметрів процесу професійної підготовки – об'єктивного і суб'єктивного, загальносоціального і особистісно індивідуального, діяльнісно-процесуального і оціночно-результативного тощо [7].

У парі з двома означеними підходами використовується інтегративний підхід, який, виходячи з напрацювань учених (О. Вознюк [3], Л. Сидорчук [9]), розглядаємо у двох ракурсах. З позиції педагогіки і філософії освіти він передбачає такі різновиди інтеграції: сутнісна, філософська, технологічна, особисто орієнтована, поліцентрична. Через різні механізми їхнього застосування (закон, металізація, мережа теорій, картина світу тощо) відбувається інтеграція змісту освіти і досягаються різні рівні цілісності знань – про дійсність загалом та з окремої освітньої галузі, навчальної дисципліни, її розділу, теми тощо. З позиції окремих педагогічних систем (ЗВО, факультет/інститут, академічна група) інтегративний підхід забезпечує доцільно організований зв'язок і взаємозалежність відносно однорідних елементів змісту, методів, форм, засобів навчально-виховного процесу.

Застосування “тріади” означених підходів (системний, структурно-функціональний, інтегративний) забезпечує концептуальну цілісність дослідження та спрямовує і проектує послідовність розв'язання наукових завдань та органічно-логічний зв'язок між ними.

За сучасних умов зростає соціальна значущість антропологічного підходу, наукову суть якого всебічно обґрунтували сучасні вчені (І. Аносов [1], Б. Бім-Бад та ін.). Він спрямовує на осмислення людини в процесі онтогенезу як біосоціокультурної багатофункціональної цілісності та акцентує на тому, що під впливом оточення її духовність зазнає значних випробувань, але прагнення зберегти свою автономність і

самобутність. Цей підхід задає важливі проєкції педагогічного процесу профільної підготовки фахівця-міжнародника: орієнтує на його осмислення через призму гуманітарних дисциплін та всебічне пізнання психофізіологічних, соціокультурних, інших чинників, що впливають на студента, який проходить складний суперечливий шлях формування й становлення як повноцінного носія соціальних і професійних цінностей.

Значний науково-методологічний потенціал має аксіологічний підхід, який, завдяки своїй соціокультурній універсальності, усебічно осмислюють представники різних галузей знань (О. Вишневський, О. Корнієнко, Б. Ліхачов, В. Онищенко, С. Явоненко та ін.). Педагогічна аксіологія, що оформилася окрема галузь знань, орієнтує на комплексне осмислення ціннісного виміру особистості студента у процесі його формування і розвитку.

Цю стрижневу ідею конкретизує низка положень щодо застосування аксіологічного підходу до осмислення проблеми підготовки студента-міжнародника до майбутньої професійної діяльності. По-перше, він синтезує сукупність принципів сенсу життя, що є ефективним способом вивчення цілісності особистості, становлення якої відбувається в єдності соціального і екзистенційного (визначає унікальність людини як духовної істоти). Це дозволяє оперувати категоріями добро, ідеал, духовність, почуття, віра, обов'язок, переконання тощо як орієнтирами вивчення особистості студента в навчально-виховному процесі ЗВО й інших соціальних середовищах.

По-друге, з'ясування ціннісних орієнтацій як процесу і результату соціалізації та професійного, громадського, творчого становлення й розвитку студента-міжнародника потребує виявлення “загального” і “особливого”, що визначають його індивідуальність. При цьому виходимо з розуміння цінностей як стрижневого компонента взаємодії особи із навколишнім світом, що визначає її мотиви, духовні і матеріальні стимули й потреби, спонукає до оволодіння знаннями, уміннями, досвідом з обраного фаху, визначає траєкторію добору мети і засобів її досягнення, дає критерії для оцінки досягнутого результату.

Ефективним інструментом з'ясування детермінант формування і розвитку особистості студента може слугувати розроблена Б. Ліхачовим модель, що складається з таких “інтегративних джерел виховних цінностей”: генетичне (родинне виховання); природне (здібності, задатки); індивідуально особистісне (внутрішній світ);

соціумне (соціальне оточення). У сукупності вони породжують такі основні цінності, як людяність, чесність, відповідальність, відкритість тощо [8, 6].

З позицій досліджуваної проблеми у традиційній ієрархії цінностей (загальнолюдські, громадянські, національні, особистісні) необхідно виокремити професійні, які в нашому випадку зумовлюються змістовно-функціональними особливостями професії міжнародника, тож предметно розкриваються в контексті реконструкції його соціокультурного портрета й організації освітньо-виховного процесу у ЗВО.

В останні десятиліття в науково-педагогічному середовищі зростає популярність парадигмального підходу, що значною мірою зумовлюється т. зв. парадигмальною освітньою революцією, яка стала важливою ознакою інформаційного суспільства, стимулюється науковими дискурсами та виявляється у своєрідному “параді парадигм”: гуманістична, антропологічна, ціннісна, особистісно орієнтована, екологічна, синергетична, технократична тощо. У сучасній педагогіці поняття парадигма (лат. – приклад, зразок), набуло фундаментального значення, тож, виходячи зі здобутків учених-гуманітаріїв (Г. Боровський, Н. Коршунова, М. Романенко, І. Утюж та ін.), трактуємо її як систему теоретико-методологічних, світоглядних і аксіологічних ідей, установок, що приймаються як зразок у певному науковому середовищі й орієнтують на творче розв’язання різних суспільних проблем.

У контексті досліджуваної проблеми використовуємо парадигмальний підхід з таких основних позицій. По-перше, він створює підґрунтя для визначення відправної концептуальної парадигми як схеми, теоретичного конструкту, що інтегрують наукові підходи, теорії, моделі професійної підготовки майбутніх фахівців-міжнародників. По-друге, він дозволяє відстежувати етапи виникнення, актуалізації, трансформації, зникнення й народження нових освітніх і наукових парадигм у процесі розвитку теорії і практики професійної освіти. Це дає розуміння того, що в основі кожної освітньої парадигми лежать наукові підходи, які інтегрують і відображають суспільно-політичні, соціально-економічні, гуманітарні й інші тенденції глобального світу і внутрішньодержавного розвитку суспільства, які детермінують зміст і характер освітньо-виховного процесу. З позицій актуалізованої в освітньо-науковому просторі України знанневої парадигми формується розуміння його множинності, варіативності, альтернативності проявів і шляхів розвитку [10].

По-третє, як науковий інструмент парадигмальний підхід дозволяє враховувати у процесі підготовки міжнародників розмаїття теоретико-методологічних, світоглядних, аксіологічних ідей і установок для гармонізації суспільного, особистісно індивідуального, професійного, наукового чинників, які зумовлюють і визначають соціальні замовлення та результати і рівень готовності фахівця до виконання професійних обов’язків.

Підвищенню ефективності застосування проаналізованих та інших наукових інструментів сприяє герменевтичний підхід, методично-пізнавальні можливості якого з’ясовано в різнопрофільних студіях українських і зарубіжних учених (Е. Бетті, Я. Грищенко, А. Закірова; С. Квіт, В. Онищенко та ін.). Потенціал герменевтики (грец. – роз’яснюю, тлумачу) як сукупності прийомів і засобів прочитання, інтерпретації, тлумачення джерельних матеріалів у концептуальному вигляді представив один із її чільних авторитетів, італійський філософ і лінгвіст Е. Бетті. Головний сенс герменевтичного аналізу, за його думкою, полягає у розв’язанні проблеми взаємин між текстом і читачем-інтерпретатором, який має прагнути всебічно осягнути його явний і прихований зміст, навіть якщо у ньому містять хибні, суперечливі положення і погляди [2].

Важливе методологічне підґрунтя для аналізу й інтерпретації розмаїття різновидових джерел нашого дослідження (нормативно-правових документів, аналітичних студій, навчально-методичних матеріалів тощо) має наратив (лат. – мовний акт), що відображає закладений у них суб’єктний досвід. Їхній аналіз і використання вимагає врахування напрацьованої герменевтикою системи принципів, підходів, ситуацій, процедур, прийомів, засобів, які визначають механізми прочитання, інтерпретації, трактування, виходячи з походження, завдань, структури, інформативної значущості, інших формально-змістових характеристик документа [4].

Із означеними вище науково-дослідницькими інструментами пов’язаний і певною мірою протиставляється їм синергетичний підхід, який орієнтує на вивчення проблем формування і розвитку нових упорядкованих структур. Науково-теоретичні засади педагогічної синергетики (грец. спільна дія) як міждисциплінарної галузі знань, що ґрунтується на законах самоорганізації і саморозвитку освітньо-виховних систем, предметно розробляються у галузі філософії освіти (Л. Бевзенко, М. Каган, В. Кремьш та ін.).

Застосування потенціалу синергетики до вивчення професійної підготовки фахівців-

міжнародників орієнтує на нетрадиційні підходи до осмислення цього феномену, що дозволяє здобути якісно нові знання й уявлення про нього. Передусім ідеться про відмову розглядати її як закриту, чітко детерміновану освітню систему, що розвивається лінійно і поступально. Натомість синергетичний підхід орієнтує на її вивчення як складної багаторівневої системи, яка, перебуваючи у стані нестійкої рівноваги із зовнішнім середовищем, еволюціонує нелінійно, що передбачає множинність, альтернативність проявів і наслідків цього процесу [6].

Синергетика пропонує вивчати освітньо-педагогічні процеси і явища, виходячи з принципів нелінійного недетермінованого, нестабільного поступу, який не обов'язково априорі призводить до позитивного кількісного і якісного зростання, а передбачає кризи, занепад. Це спонукає до розгляду професійної підготовки міжнародників в умовах українських ЗВО як відкритої, нестабільної, складної самоорганізованої системи, що перебуває у стані постійних змін і трансформацій, які не завжди є "позитивними", "інноваційними", а супроводжуються внутрішніми кризами, стагнацією, урешті, деградацією тощо.

Свої особливості як інструмент наукового дослідження має феноменологічний підхід (А. Атаманчукова, Л. Жаргалон, М. Берулава, В. Конке, Р. Куренкова та ін.). Він, з одного боку, орієнтує на розгляд студента-міжнародника як самодостатню, цілісну індивідуальність у контексті його особистісного і загального соціокультурного й освітньо-педагогічного простору та з цих позицій моделювати організувати процес його всебічного розвитку і професійної підготовки. З іншого боку, цей підхід ставить перед дослідником вимогу відмовитися від суб'єктивістського, заздалегідь визначеного погляду на кінцеві висновки і результати, а, спираючись на аналіз різних першоджерел і наукових рефлексій, крок за кроком просуватися до реконструкції як типового соціально-психологічного портрета майбутнього фахівця-міжнародника (що є синтезом загального й індивідуального), так і загальних та особливих тенденцій, педагогічних умов, інших чинників його професійної підготовки.

Висновки. Хоча кожен науково-методологічний підхід має своє особливе змістовно-функціональне наповнення, всі вони тісно взаємопов'язані й часткового накладаються один на одного. Це слід урахувати при комплексному використанні цього ефективного інструментарію для науково-аналітичного вивчення проблеми професійної підготовки

фахівців з міжнародних відносин у ЗВО та в процесі практичної організаційно-дидактичної діяльності в цьому напрямі.

Перспективу подальших досліджень убачаємо у доцільності спеціального предметного осмислення професійно-орієнтованих підходів дослідження професійної підготовки студентів-міжнародників у ЗВО України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аносов І. П. Педагогічна антропологія. – К.: Твім Інтер, 2005. – 264 с.
2. Бетти Э. Герменевтика как общая методология наук о духе [1986 р.] перевод с нем. Е. Борисова. URL: <http://doxa.onu.edu.ua/Doxa10/367-390.pdf>.
3. Вознюк О.В. Проблема наукової й предметної інтеграції знань // Вісник Глухівського держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки. – Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. – Вип. 15. – Ч. 2. – С. 179–184.
4. Грищенко Я. С. Герменевтика як мистецтво інтерпретації. URL: 2014 р.: www.kamts1.kpi.ua/ru/node/1017.
5. Зязюн І. Педагогічне наукове дослідження в контексті цілісного підходу // Порівняльна професійна педагогіка. – 2011. – № 1. – С. 19–28.
6. Каган М. С. Системно-синергетический подход к построению современной педагогической теории // Синергетическая парадигма. Синергетика образования. – М.: Прогресс-Традиция, 2007. – С. 212 – 245.
7. Кульчицька А. В. Структурно-функціональний підхід до соціальної перцепції в системі підготовки фахівців // Вісн. Нац. акад. Держ. прикорд. служби України. – 2012. – Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_1_35
8. Лихачев Б. Т. Введение в теорию и историю воспитательных ценностей. – Самара, 1997. – 84 с.
9. Сидорчук Л. А. Інтеграційні процеси в освіті: зарубіжні інтеграційно-педагогічні концепції // 36. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. – 2008. – №14. – С. 216–218.
10. Утюж І. Г. Цивілізаційна парадигма освіти: теоретико-методологічний аспект // Гуманітарний вісник. – 2009. – Вип. 38. – С. 60 – 66.
11. Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі: підруч. для студ. магістратури. Донецьк: Нац. гірн. ун-т, 2014. – 120 с.

REFERENCES

1. Anasov, I. P. (2005). *Pedahohichna antropohiia* [Pedagogical Anthropology]. Kyiv: Tvim Inter, 264 p. [in Ukrainian].

2. Betti, E. (1986). *Germenevtika kak obshchaya metodologiya nauk o dukhe* [Hermeneutics as a general methodology of the science of the spirit]. Translation with him. E. Borisova. Available at: <http://doxa.onu.edu.ua/Doxa10/367-390.pdf>. [in Russian].
3. Voznyuk, O. V. (2010). *Problema naukovoi y predmetnoi intehtatsii znan* [The problem of scientific and objective integration of knowledge]. *Journal of the Glukhiv State. Ped un-th Series: Pedagogical Sciences*. Glukhiv: GNPU them. O. Dovzhenko, vol. 15, part. 2, pp. 179–184. [in Ukrainian].
4. Gryshchenko, J. S. (2014). *Hermenevtika yak mystetstvo interpretatsii* [Hermeneutics as an art of interpretation]. Available at: www.kamts1.kpi.ua/en/node/1017. [in Ukrainian].
5. Zyazun, I. (2011). *Pedahohichne naukove doslidzhennia v konteksti tsilisnoho pidkhodu* [Pedagogical scientific research in the context of a holistic approach]. *Comparative professional pedagogy*, no.1, pp. 19–28. [in Ukrainian].
6. Kagan, M. S. (2007). *Sistemno-sinergeticheskiy podkhod k postroeniyu sovremennoy pedagogicheskoy teorii* [System-synergistic approach to the construction of modern pedagogical theory]. *Synergetic paradigm. Synergetics of education*. Moscow: Progress-Tradition, pp. 212–245. [in Russian].
7. Kulchytska, A. V. (2012). *Strukturno-funktsionalnyi pidkhid do sotsialnoi pertseptsii v systemi pidhotovky fakhivtsiv* [Structural-functional approach to social perception in the training of specialists]. *Herald of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. Vol.1. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_1_35[in Ukrainian].
8. Likhachev, B. T. (1997). *Vvedenie v teoriyu i istoriyu vospitatelnykh tsennostey* [Introduction to the theory and history of educational values]. Samara, 84 p. [in Russian].
9. Sidorchuk, L. A. (2008). *Intehtatsiini protsesy v osviti: zarubizhni intehtatsiino-pedahohichni kontseptsii* [Integration Processes in Education: Foreign Integration-Pedagogical Concepts]. A collection sciences works of the Kamyanets-Podilsky National University named after Ivan Ogienko, no.14, pp. 216–218. [in Ukrainian].
10. Utiuzh, I. H. (2009). *Tsyvilizatsiina paradyhma osvity: teoretyko-metodolohichni aspekt* [Civilization Education Paradigm: The Theoretical and Methodological Aspect]. *Humanitarian Bulletin, Proceedings*, vol. 38. pp. 60–66. [in Ukrainian].
11. Shabanova, Yu.O. (2014). *Systemnyi pidkhid u vyshchii shkoli: pidruch. dlia stud. mahistratury* [System approach in high school: under the arm. for studio magistracy]. Donetsk: National mountain Unt., 120 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 27.06.2018

“Багатством живиться лише тіло, а душу звеселяє споріднена праця”.

Тригорій Сковорода
український філософ, поет, педагог

“Щоб реалізувати свої мрії в реальний успіх, Ви повинні працювати. Працювати багато, наполегливо, постійно – це шлях до вдосконалення і максимальному результату”.

Джон Паттерсон
американський режисер

“І я бачив – нема чоловікові кращого, як ділам своїм радити, бо це доля його”.

(Старий Завіт, Екл. 3. 22)

“Кожна людина мене в чомусь перевершує; і в цьому сенсі мені є чому в нього повчитися”.

Ральф Емерсон
американський філософ

